

УДК 351:338.432

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2021.4.22>**В. В. Ігнатенко**здобувач наукового ступеня кандидата наук
Національний університет цивільного захисту України

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

У статті обґрунтовані особливості функціонування механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору. Встановлено, що ефективна державна підтримка розвитку аграрного сектору має стати запорукою економічного зростання усієї країни. Механізми державної підтримки розвитку аграрного сектору реалізуються через фінансово-кредитну політику як складову системи державного регулювання економіки. Використовуючи інструменти фінансово-кредитної політики, держава справляє вплив на обсяг і структуру валової аграрної продукції, стан платіжного балансу й державних фінансів, рівень зайнятості, інфляції тощо. Державну фінансово-кредитну підтримку аграрного сектору варто розуміти як складову частину механізму державного регулювання, що передбачає засіб впливу на розвиток аграрного виробництва шляхом стимулювання концентрації фінансових ресурсів використовуючи відповідні форми, методи та інструменти. З точки зору концепції системності структура механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору має включати низку елементів: суб'єкти регулювання (державні органи влади); інструментарій (форми, методи та інструменти); об'єкт регулювання (аграрний сектор); стратегічні цілі та індикатори розвитку аграрного сектору; ефекти, які генеруються в процесі реалізації механізмів. Запропонований підхід до функціонування механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору дозволяє: забезпечити потреби суб'єктів аграрного виробництва у кредитних ресурсах; сформулювати ефективну систему оподаткування агропромислового виробництва; активізувати ефективну систему страхування суб'єктів господарювання аграрного сектору; визначити напрямки розвитку системи фінансової підтримки аграрного сектору. Системний підхід до функціонування механізмів орієнтує увагу органів державної влади на забезпечення створення інституціональних та інноваційних регуляторів трансформацій фінансового потенціалу розвитку аграрного сектору, які повинні включати комплекс наступних заходів: зниження податкових ставок; пільгове кредитування; контроль за цінами з урахуванням фактичної собівартості продукції та встановленого нормативного значення; забезпечення їх енергоносіями; адміністративно-правова, соціально-економічна та інформаційна безпека; координація антикризових заходів.

Ключові слова: аграрний сектор, державна підтримка, механізми, інституційне забезпечення, принципи, система.

Постановка проблеми. Системний спосіб до функціонування програми державної підтримки направляє увагу представників державної влади на гарантування створення інституціональних і інноваційних факторів трансформацій економічного потенціалу державної підтримки розвитку аграрного сектору, які повинні містити комплекс наступних методів: падіння податкових ставок; покращення в пільговому кредитуванні; моніторинг за змінами закупівельних й величині

оптово-відпускних цін з додаванням фактичної собівартості товарів і затвердженого нормативного співвідношення; утворення сприятливих умов для представників аграрного сектору в періоді забезпечення їх енергоносіями; гарантування аграрного сектору адміністративно-правовою, економічною, соціальною та інформаційною безпекою; спрямованість антикризових заходів; нарощення участі представників державної влади у аграрних взаємовідносинах суб'єктів даного сектору. Для якісного функціонування аграрної сфери потрібна постійна дія такого обсягу акти-

вів, яка забезпечила б компенсацію витрат і отримання прибутків, достатніх як для простого так і для розширеного виробництва. Це може бути виконано на основі додаткових механізмів державної підтримки аграрного сектору напрямом, що включає стан державної економіки та продовольчого ринку, характеристики діяльності виробників аграрного сектору та платоспроможний попит користувачів продовольчих товарів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Змістовні дослідження щодо механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору розроблялися такими науковцями: І. Гриник, В. Дергачев, В. Занько, С. Кушнір, П. Лайко, П. Саблук, Л. Щуревич, О. Ходаківська.

Мета статті полягає в обґрунтуванні особливостей функціонування механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору.

Виклад основного матеріалу. Серед домінуючих концепцій державної аграрної політики в Україні являється підтримка державою функціонування сільськогосподарських товаровиробників з ціллю утворення сприятливих умов для їх розвитку. Згідно Закону України «Про державну підтримку малого підприємництва», забезпечення підтримки проводиться відповідно до Національної схеми підтримки малого підприємництва в державі, регіональних й місцевих схем. Ухвалених відповідно до законодавства. Національна програма активізації розвитку підприємництва в державі є сукупність заходів, націлених на виконання державної політики відносно вирішення задачі розвитку малого підприємництва. Плани соціально-економічного розвитку України не будуть прийняті без пріоритетного розвитку села. З ціллю прискорення реформ економіки та виведення аграрного сектору з кризи постановою КМУ «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на час до 2015 року» від 19 вересня 2007 р. за №1158 заплановано комплекс методів щодо державної підтримки розвитку аграрної галузі та державної підтримки економічного зростання [1].

Методи державного регулювання описуються формалізованістю, загально-

обов'язковістю, офіційністю і узгодженістю процесів. Під час здійснення механізмів державної підтримки державного регулювання зустрічаються між собою задачі законодавця, правозастосувача та відповідного учасника механізму державного регулювання. Сукупність їх цілей інтегрує загальні елементи механізмів державної підтримки державного регулювання в окрему єдину взаємоузгоджену схему, що дає можливість досягти максимального результату. Водночас неправильно зрозуміла вимога, недобросовісне захоочення, помилки у виборі інструментів або неправильно поставлена ціль одного з представників державного регулювання можуть знехтувати його результати. На окремому етапі державного регулювання виконуються допоміжні та проміжні задачі, об'єктивно потрібні для досягнення поставленого результату та бажаної відповідної мети.

Головною метою механізму регулювання держави аграрної галузі є формування оптимальних умов для його розвитку, виходячи із суспільного споживання, національних інтересів, забезпечення продовольчої безпеки держави, необхідності пристосування до змінних внутрішніх чинників та змінних глобальних економічних дій.

З огляду на властивості функціонування ринку аграрного сектору нами побудовані цілі процесу державної підтримки розвитку аграрного сектору (рис. 1).

Реалізація окреслених цілей здійснюється у контексті виконання певних функцій, які характерні державному регулюванню аграрної сфери:

- гармонізація законодавства згідно до міжнародних стандартів, з ціллю інтеграції державного аграрної сфери у глобальний аграрний простір;

- ухвалення інтересів представників аграрного сектору, країни та суспільства;

- утворення аграрної політики та певного нормативно-правового механізму;

- оптимальне сприяння та регулювання диверсифікації, агропромислової інтеграції і спеціалізації для росту конкурентоспроможності аграрного сектору;

- оптимізація теперішнього інструментарію регулювання обсягів державної підтримки розвитку аграрного сектору та

його складових (використання державних закупівель, субсидій та дотацій, інформаційного забезпечення та пільгового оподаткування функціонування представників аграрного ринку тощо);

- побудова інституційного гарантування для державної підтримки інноваційного розвитку аграрної галузі;

- організаційно-правове, адміністративне й фінансове гарантування соціально-економічного розвитку площ сільської місцевості;

- використання політики державного протекціонізму для захисту внутрішнього ринку аграрного сектору під час стрімких інтеграційних дій держави;

- гарантування оптимальних умов для державної підтримки розвитку аграрної галузі шляхом поліпшення інвестиційного клімату, забезпечення рівних умов інвестування, покращення процесу захисту прав інвестора і встановлення відповідного нормативно-правового гарантування;

- розвитку органічного виробництва агропромислових товарів, що дасть можливість розширити існуючі і відкрити нові канали збуту товарів;

- утворення державної тактики підтримки, бюджетного й податкового стимулювання аграрного сектору;

- гарантування системного моніторингу з боку країни за дотриманням представниками аграрних відносин діючого законодавства відносно виробництва, переробки й реалізації продукції аграрного сектору, якості харчових продуктів та бережливого природокористування.

Здійснивши певні наукові дослідження, можемо стверджувати, що не існує чіткого єдиного роз'яснення визначення «механізм державного регулювання». Ми віддаємо перевагу думки дослідників, які процес державного регулювання вивчають як засіб дій суб'єкта регулювання, котрий ґрунтується на головних функціях та принципах, гарантуючи за допомогою форм та методів і інструментів ефективно функціонування схеми державного регулювання для виконання поставленої мети та розв'язання суперечностей. При цьому властивості держави визначають вектори її діяльності, задачі й цілі, а процес державного регулювання гарантує способи їхнього виконання [4-5].

Рис. 1. Цілі механізму державної підтримки розвитку аграрного сектору

*Джерело: розроблено автором на основі [2-3]

Нами запропоновано вивчати сутність механізмів державної підтримки розвитку аграрної сфери як: в першу чергу, систему дій, яка має комплекс організаційно-адміністративних та юридичних, соціально-економічних способів, упорядкованих відповідним чином з ціллю подолання перешкод, які утворюються на шляху реалізації економічних інтересів представників аграрного сектору; по-друге, засіб перетворення фінансових джерел державного регулювання на певні результати політики держави (бюджетно-податкова та грошово-кредитна й цінова) у понятті реалізації системи організаційно-економічних, політичних й правових інструментів. Згідно точки зору концепції системності складова механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору повинна включати перелік елементів: суб'єкти регулювання (органи влади держави); інструментарій (способи, методи й інструменти); об'єкт регулювання (аграрний сектор); стратегічні завдання та індикатори фінансової державної підтримки розвитку аграрної галузі; ефекти, які змінюються під час реалізації механізму.

Запропонований нами підхід до виконання механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору дає можливість:

- забезпечити потреби представників аграрного сектору у кредитних джерелах;
- побудувати ефективну систему оподаткування виробництва аграрного сектору;
- активізувати ефективну схему страхування учасників господарювання аграрної сфери;
- визначити шляхи розвитку програми фінансової підтримки аграрної галузі [6].

Домінуюче значення для виконання механізмів державної підтримки розвитку аграрної сфери мають науково пояснювальні й об'єктивні властивості, на яких і формується подальша дія механізму. Їхнє постійне дотримання забезпечуватиме не присутність суб'єктивних втручань у функціонування ринкового механізму регулювання сфери аграрію. Також, властивості є основою для здійснення вибору певних форм, засобів та інструментів фінансового регулювання держави аграрної сфери.

Висновки. Беручи до уваги обмеженість джерел взагалі та фінансових зокрема, держава повинна на постійній основі визначати, що головне для державної підтримки розвитку аграрного сектору на певний момент та у майбутньому, які ресурси потрібні для цього, як найшвидше вони дадуть гарні результати, які будуть одержані кінцеві ефекти використання системи аграрного сектору в теперішніх трансформаційних умовах. Отже, відносно специфічних особливостей аграрного сектору, під державною підтримкою розвитку аграрного сектору слід розуміти механізм цілеспрямованої дії на фінансовий потенціал представників аграрного сектору, що прогнозує використання, адаптованого до теперішніх глобалізаційних умов, державного регулюючого процесу з метою зростання ефективності аграрного сектору, збільшення прибутків державного бюджету й гарантування конкурентоспроможності аграрних товарів на вітчизняних і мирових ринках.

Список використаної літератури:

1. Щуревич Л.М. Інноваційні перспективи в розвитку аграрного сектору в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2018. №10. С. 101-105.
2. Дергачев В.А. Новые формы международной экономической регионализации. Економічні інновації. 2014. Вип. 57. С. 111-126
3. Гриник І.В. Проблеми і перспективи наукового забезпечення трансферу інновацій в АПК. Методичні підходи створення інновацій та трансферу об'єктів інтелектуальної власності у агровиробництво / під ред. В.П.Ситника, В.В.Кириченка. Х., 2008. С. 16-20.
4. Лайко П.А. Удосконалення інноваційної діяльності в АПК – вимоги часу. Економіка АПК. 2007. №12. С.85-91.
5. Khodakivska O. V. Ecologization of agrarian production: modern challenges and perspectives of development. Економіка АПК. 2015. № 5. С. 43–47
6. Саблук П. Т. Інноваційна модель розвитку аграрного сектору економіки України та роль науки в її становленні. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. 2011. № 2. С. 200-208.

Ignatenko V. Conceptualization of mechanisms of state support for the development of the agricultural sector

The article substantiates the peculiarities of the functioning of mechanisms of state support for the development of the agrarian sector. It was established that effective state support for the development of the agricultural sector should become a guarantee of the economic growth of the entire country. Mechanisms of state support for the development of the agricultural sector are implemented through financial and credit policy as a component of the system of state regulation of the economy. Using financial and credit policy instruments, the state influences the volume and structure of gross agricultural production, the state of the balance of payments and state finances, the level of employment, inflation, etc. State financial and credit support of the agricultural sector should be understood as an integral part of the mechanism of state regulation, which provides a means of influencing the development of agricultural production by stimulating the concentration of financial resources using appropriate forms, methods and tools. From the point of view of the concept of systemicity, the structure of state support mechanisms for the development of the agrarian sector should include a number of elements: regulatory subjects (state authorities); toolkit (forms, methods and tools); object of regulation (agrarian sector); strategic goals and indicators of agricultural sector development; effects that are generated in the process of implementation of mechanisms. The proposed approach to the functioning of mechanisms of state support for the development of the agrarian sector allows: to ensure the needs of subjects of agricultural production in credit resources; to form an effective system of taxation of agro-industrial production; to activate an effective system of insurance for economic entities in the agrarian sector; determine directions of development of the system of financial support of the agrarian sector. A systematic approach to the functioning of mechanisms focuses the attention of state authorities on ensuring the creation of institutional and innovative regulators of transformations of the financial potential of the development of the agrarian sector, which should include a set of the following measures: lowering tax rates; preferential lending; price control taking into account the actual cost of production and the established regulatory value; providing them with energy carriers; administrative-legal, socio-economic and information security; coordination of anti-crisis measures.

Key words: agricultural sector, state support, mechanisms, institutional support, principles, system.